

(המשך מעמוד 23)

הוא סיפר בהנאה כי בשיעור הראשון דיברה המורה על "סייקולוגי", והוא חיפש כמילון את המילה תחת האותיות S ו-C. הוא לא ידע כי היא מתחילה ב-P, שאינה מבוטאת. במשך הזמן למד אנגלית וצרפתית, אך הוא מבטא את שתיהן במיבטא ישראלי כבר.

הישגיו של שליחו הצעיר — חריצותו ובלתי-נלאית, דבקותו במשימה, מוחו הפורה להמצאת החבולות — עשו רושם על בן-גוריון. כשהוחזר פרס ארצה, בסוף 1951, מינה אותו כסמנכ"ל למישרד הביטחון, לפי המלצת המנכ"ל, ואב שיגור.

זה למד במהרה, מה שלמדו רבים אחריו: שפרס אינו מסתפק לעולם במקום השני. תוך תישועה חודשים בלבד דחק פרס את רגליו, והתמנה כממלאי מקום המנכ"ל.

כעבור זמן קצר נוסף, בסוף דצמבר 1953, מונה רשמית כמנכ"ל מישרד הביטחון — והוא בן 30 בלבד.

העיתוי לא היה מיקרה. בן-גוריון פרש לשדה-בוקר. יריבו, משה שרת, התמנה כראש הממשלה. בן-גוריון השאיר אחריו שלושה מוקשים: מתחת לרגלי ירושם: את פינחס לבון האק" טיביסטי כשר הביטחון, את משה דיין הבלתי-מושם כרמט" כ"ל, ואת שימרון פרס רביהתחבולות כמנכ"ל מישרד הביטחון.

התוצאה היתה בלתי-נמנעת: שורה של פעולות צבאיות יוזמות שלא באישור הממשלה, העסקיביש הגדול במצריים, ובעיקר — קטטות בלתי-סוסקות בין השלושה.

מנוי וגמור היה עם שני הצעירים להביא להדחת לבון, המתנשא והעצמאי, ולהחזיר את פטרונם הוקן, אשר בשמו יכלו לעשות כמעט כאות-נפשם. החלה מלחמת-עצבים בין לבון, מנהיג מיפולגתי מנוסה בעל לשון צורבת, ובין משה דיין ופרס. דיין איים בהתפטרות, פרס חתר בשקט. נסיונו של לבון לקצץ את תקציב הביטחון העלה עליו את זעם כל מערכת הביטחון — קבוצת הלחץ החזקה ביותר במדינת-ישראל.

לבון שגא את פרס, והאשים אותו בכל. בן-גוריון אמר שגנראה שיש ללבון משהו נגד שימרון, והזמין את לבון לשיחה על "היחסים עם המטכ"ל והמישרד". לבון תבע אולטימטיבית את פיטוריו של פרס, ואילו פרס התלונן, שוב, כי לבון מתקיף אותו מפני שאינו מעז להתקיף את בן-גוריון ודיין. את פרס היה קל ונוח להתקיף, בשל אייפופולריותו. פרס השלים עם עובדה זו.

התוצאה היתה במצוטה. בעזרת ההסתבכות של העסקיביש סולק לבון מתפקידו, בן-גוריון חזר בראי שית 1955 משרדה-בוקר וקיבל שוב את תפקיד שר הביטחון, פרס ודיין ניצלו.

הזאב והחפרפת

ה יחסים בין דיין ופרס, שחשלו בפרשה זו, היו בעלי חשיבות רבה — לטובה ולרעה — בהמשך רכבו של פרס.



נערי החצר: שימרון פרס וטרי קולק

קשה לתאר שני טיפוסים שונים יותר. דיין היה כל מה שפרס רצה להיות — וזה היה חלום בלתי-מושג. ואילו לפרס היו כמה מן התכונות שחסרו לדיין, ושהעדרן מנע ממנו להגיע אל הסיפנה.

דיין היה הצבר בה"א הידיעה. הוא היה מפונק, סר-אחריות, בעל אומץ-לב גופני אגרטי. אף שלא היה מעולם חייל אמיתי או מצביא מחונן, היה לו הכישרון הטיביעי להנהיג בני-אדם ולהפכם למעריציו. הוא שפע קסם אישי, שאותו יכול היה להפעיל או להפסיק כרצונו, כמו בחורה יפה; וכמו בחורה יפה התרגל להשיג דברים בקלות, בלי מאמץ. בחייו הפך לאגדה חיה ברחבי העולם, סמל-מין לנשים, גיבור לגברים.

כל התכונות האלה חסרו לפרס לחלוטין, והוא קינא בהן ככל ליבו. לעומת זאת — ואולי מפני שלא היה צבר ובעלי-כאריזמה — היתה לו סבלנות של חפרפת ודבקות-במשימה, שחסרו לגמרי לדיין ההפכפך, הסר-הסבלנות.

דיין היה זאב בורד, חסר קונטקט עם בני-אדם, שורק את חסידיו כלימונים סחוטים אחרי שימוש חרי-פעמי. מעולם לא גמל למישהו על מסירתו לו. אולי בגלל פציעת עינו, שגרמה לו לכאבים עד סוף ימיו, לא היתה לו הסבלנות לשבת עם בני-אדם, דבר שהיה מכריח אותו לכסות את תושבת-עיניו הפצועה ברטייה המפורסמת.

פרס ידע לבנות צוות, להקיף את עצמו באנשים שהיו קשורים אליו בקשרים של אינטרס, אם לא של אהבה. הוא היה מוכן לבלות שעות בלא-ספור בהאזנה לדברי אחרים, לשבת בישיבות אינטופיות, לשכנע בסבלנות. הוא לא סטה לרגע מן החתירה ליעד שהציב לעצמו.

פרס העריץ את דיין, שהיה מבוגר ממנו בשמונה



טיל הבחירות: בן-גוריון ופרס (1961)*

שנים. דיין לא העריץ את פרס, ורק השתמש בו, כמו כבולם. הוא גם לא טרח להסתיר זאת. בצד הערצתו לדיין, נוצר אצל פרס מישקע עמוק של מרירות כלפיו, אולי בלתי-מודעת בחלקה.

כשחזר בן-גוריון לתפקיד שר הביטחון, בפברואר 1955, פעל הצמד דיין-פרס בהרמוניה. דיין זכה בהילה כסמל הלוחם הישראלי החדש וניהל פרשות-אהבים בזמניות ללא-ספור, ואילו פרס פעל בשקט, בהחבא, כמעט מבלי שהציבור הרגיש בו, אך שניהם עבדו בצוותא למען אותה המטרה: המילחמה הבאה שהיתה אמורה להעלותם אל הפיסגה.

נשק, נשק חרדך

ה שנים הבאות היו שנות-השיא בחייו של פרס — שנים של הישגים והגשמה עצמית, שעליהן הוא מצביע גם כיום בגאווה.

המאורע שפתח את התקופה אירע באלג'יריה הרחוקה, בנובמבר 1954 הכריזה חזית-השיחרור האלג'ירית (פל"ע) על מילחמת-שיחרור. צרפת, שראתה באלג'יריה, חלק מהמולדת, החליטה לדכא את המרד בכל מחיר. מכיוון שלא יכלה להאמין כי זהו מרד אותנטי של עם הרוצה בחרותו — כשם שישראל לא האמינה במשך זמן רב שמילחמת-הפלסטינים היא כזאת — חיפשה גורם חיצוני. הוא החליטה כי מצריים המהפכנית, בהנהגת גמאל עבד-אל-נאצר, היא האשמה בכל.

בישראל שלטה תפיסתו של דויד בן-גוריון בלי עירעור וכלי יוכוח. בן-גוריון לא האמין בשלום עם הערבים, ואולי גם לא רצה בו. מסקנתו היתה כפוה: שישראל זקוקה לבעל-ברית מערבי איתן, ושעליה לחמש את עצמה כך שתוכל לעמוד בכל עת מול כל התחברות אפשרית של כוחות ערביים.

* ערב הבחירות לכנסת החמישית הוצג בפירסומת רבה הטיל הראשון מתוצרת ישראל. בתמונה עומד פרס (משמאל) עם בן-גוריון. מימין: הרמטכ"ל צבי צור.

מילת-המפתח של התקופה היתה: נשק. והנשק היה מיקצועו המיוחד של שימרון פרס.

פרס לא עירער על תפיסתו של בן-גוריון. לדיו היה בבחינת אכסיומה. תפקידו היה רק לבצע. כלומר: לרכוש נשק, כשעל המרחב כולו היה מוטל עדיין אמבארגו של המעצמות. הכתובת היתה צרפת, ושימרון פרס החל מחזר על הפתחים בפאריס. היתה זאת פרשה ארוכה, סודית, רבת הרפתקות ותחברות, והיא הוכתרה בהצלחה מסחררת. פרס השיג כמויות אדירות של נשק, בורס גובר והולך, שעלה על כל החלומות שהעז לחלום לפני כן. נדמה היה לו כי הוא מסובב את צרפת סביב אצבעו.

מכיוון שהיה צעיר ובלתי-מנוסה, לא הבין, כמובן, שקרה ההיפוך. הצרפתים הם שסובבו את ישראל סביב אצבעם. הם מכרו לה כמויות גדולות של נשק יקר, תמורת כסף טוב, ותוך כדי כך הפכו את ישראל



שליחות לגרמניה: פרס והרמטכ"ל לסקוב

למבשיר עיוור של המדיניות הקולוניאלית הצרפ-תית.

בעיני פרס היתה זאת פרשת-אהבה. כל דלת שנפתחה לפניו בפאריס, כל מדינאי צרפתי שקירב אותו אליו, היה בעיניו ניצחון אישי מזה-ר. הנערה-העולה, שהתקשה כלי-כך להתקבל בחברת-הנוער של בן-שמן, היה לאיש מבוקש בוויולות הכפריות הנידחות של הצמרת הצרפתית — כחשאי, כמובן.

כעוד שפרס הורים לארץ את הנשק, ותוך כדי כך הקים גם את התעשייה האווירית ותעשיית-הנשק הישראלית בעזרת הצרפתים, חימם דיין את הגבולות. נערכה שורה ארוכה של פעולות תגמול, שהוצגו לציבור כתגובות על התקפות בלתי-נסבלות של פיראיון, שנשלחו על-ידי מצריים. המעטים שטענו כי אין תיאור זה אמת הוגדרו כבוגרים.

כיום לא נותר ספק כי פעולות אלה באו ביוזמת דיין, בחסות בן-גוריון ובעזרת פרס, ומטרתן האמיתית היתה להבין את המדינה למילחמת-סיני.

„מלכות ישראל השלישית“

ה תהליך כולו — ובכך היה ייחודו — היה בלתי-דמוקרטי לחלוטין.

מעולם לא נערך עליו ויכוח ציבורי, לא הובאו העובדות האמיתיות לפני הציבור, לא הוחלט עליו במוסדות הדמוקרטיים, הממשלה והכנסת. מטבע מהותו היה זה תהליך מחתרתי, שעל כל שלב משלבו הוחלט בחוג מצומצם ביותר, ובעיקר על-ידי בן-גוריון, שחזר לראשות-הממשלה בסוף 1955, דיין ופרס.

כאשר משה שרת התנגד, סולק מתפקיד שר-החוץ והוחלף על-ידי גולדה מאיר, אשה פרימיטיבית הרבה יותר. גם היא הסתכסכה עם פרס חישימה, כאשר הסתבר לה שהבחור הצעיר ממישרד הביטחון מנהל למעשה את מדיניות-החוץ האמיתית של ישראל מאחורי גבה.

הציבור חי באווירה של שטיפת-מוח. כליהתיקשורת, שהיו כולם מגויסים מרצון לצורכי השילטון, באמצעות „ועדת העורכים“ הידועה לשימצה, הציגו את תמונתה של מצריים כענק חמוש ואימתני, ביחוד אחרי שהתחילה לקבל נשק מן הגוש הסובייטי („עיסקת-הנשק הצ'כית“). פעולותיו של דיין הוצגו כמעשי-נקה-היהוגנה, מול פני התגרות מחרידה ובלתי-נסבלת. השיא הגיע באוקטובר 1956, כאשר הקנוניה הבינלאומית הבשילה את פרייה. על פי מוימה שהוכנה בחשאי, נשלח צה"ל לכבוש את חצי-אי סיני. צרפת ובריטניה, התערבו, כדי לשמור, כביכול, על תעלת-סואץ. עבד-אל-נאצר, שחשש פן יילכד צבאו במלחמה בין צה"ל המתקדם ובין הכוח הצרפתי-בריטי שנחת באזור התעלה, פקד על גייסותיו לנטוש את סיני ולחזור כמי הירות למצריים.

בישראל ובעולם זה נראה כניצחון צנאי מדהים של דיין וצה"ל. המטרה הרשמית למילחמה, לבער את קיני הפראיון בסניני (שלא היו ולא נבראו) הושגה בצורה מזהירה, וצה"ל ישב סמוך לתעלה. דיין קצר את התהילה. ברגע בלתי-אופייני של התלהבות מטופשת, דיבר בן-גוריון על „מלכות ישראל השלישית“. פרס נשאר בצל, וזכה בחלק צנוע — צנוע מאוד — של התהילה.

אולם המיבצע היה כולו אסון.

בצרפת ובבריטניה זה הסתבר מיד. המטרה האמיתית של